

- 567 -

פרוטוקול מס' 232

מישיבת ועדת העבודה
מיום ו', ח' בטבת תשל"ו - 12.12.1975, שעה 8.30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

ש. ארבל-אלמוזלינו - היו"ר
י. ז'. אמיר
א. אבטבי
פ. גרופר
מ. גז
ל. דיציאן
מ. דרובלס
מ. ורטמן
ה. זיידל
י. יודין

מוזמנים:

א. ליבני - חבר-כנסת
צ. נתנזון - הועד הפועל של ההסתדרות
י. נחמן - הועד הפועל של ההסתדרות
ד. נחמני - הועד הפועל של ההסתדרות
י. ברק - משרד העבודה
ר. כהנא - משרד העבודה
י. כפלאוי - משרד העבודה

א. עופר - שר השיכון
א. גורדון - משרד השיכון
ש. אבני - משרד השיכון
א. נחמני - המחלקה להתיישבות
י. הראל - ועד ישובי הגולן

מזכיר הוועדה: מ. משולם

רשמה: א. עצמון

סדר היום: (1) חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 2) הצעה של חה"כ ש. ארבל.

(2) זירוז הקמת מרכז עירוני תעשייתי ברמת-הגולן והרחבתו -
הצעה לסדר היום של חה"כ ז. המר.

(3) מצב הבנייה באופירה וברמת-הגולן - הצעה לסדר היום של
חה"כ א. ליבני.

(ליקא) ב"ק 30.12.75

אני פותחת את הישיבה.

היו"ר ש. ארבלי:

אני מקדמת בברכה את נציגי ההסתדרות. אנחנו הוספנו את הנושא לסדר היום מאחר ושר השיכון הודיע לנו שיש לו פגישה עם שר האוצר והוא יופיע רק בשעה 9.30.

חוק הסכמים קיבוציים

את השעה הזאת נקדיש לשמיעת דעת נציגי ההסתדרות בקשר לשחי הצעות העומדות על סדר היום של ועדת העבודה. הצעה אחת שהגיש שר העבודה בנוגע לחוק הסכמים קיבוציים תשל"ה-1975. שמענו את דעת נציגי לשכת התיאום בנוגע להצעות האלה. וההצעה השניה היא שלי על חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 2).

בישיבה הקודמת הופיעו כאן נציגי לשכת התיאום והם חייבו את ההצעות. כמו-כן הציעו מספר תיקונים לסעיפים אשר ישנם בהצעה הקודמת והם יעבירו את הצעותיהם מנוסחות בכתב אלינו. גם לגבי הצעת החוק הפרטית ביקשו לכלול סעיפים כאלה שיש בהם כדי לחזק את הגישה החיובית הזאת שכל הסכם יפורסם וכל שינוי שיעשה באותו הסכם יפורסם ויבוא לידיעת הציבור. אפילו הועלתה הצעה שיש לפרסם את כל ההסכם ולא רק להסתפק בזה שהוא הוגש לרישום כדי שהציבור יקרא את תוכנו.

אני רוצה להדגיש שבהצעת חוק הפרטית אין בה כדי לקבוע שאסור יהיה לעשות אי אילו דברים בין הסכם קיבוצי אחד לבין ההסתדרות. אבל אם נעשים שינויים ע"י כל צד שהוא, ובעיקר באים כאן להגביל את ההנהלות ובעלי מפעלים מלעשות סידורים כאלה ואחרים בתקופת ההסכמים דבר שיש בו חריגה בלי ידיעת ההסתדרות ויש חריגה ממדיניות השכר. זה יוצר תסיסה לא רק במקומות עבודה עם קבוצות אחרות אלא גם במקומות עבודה אחרים. לדוגמה אני יכולה להביא את מועצת פועלי בת-ים. משרד הפנים לא יכול היה לדעת מה נתנו לעובדים בכירים. אי אפשר להעמיד את משרד הפנים בפני עובדות מכיון שניתנו מתחת לשולחן. אז מתחילים לבלוש ולגרום לתסיסה בקרב ציבור העובדים. המגמה של הצעת החוק היא לפרסם כל דבר שנחתם. כל דבר שמגשימים אותו לרישום חייבים לפרסם אותו.

צ. נתנזון: אני מתייחס להצעה שהגישה חה"כ ש. ארבלי.

רק ביום ד' נתבקשתי לבוא לישיבה בנושא הזה ולנושא הזה התכוונתי. אני מבקש להגיד שהמחלקה לאיגוד מקצועי דנה על רק המצב שנוצר בענין רישום הסכמים - ויש לנו הסכמה עקרונית לכך - שהסכם עבודה צריך להיות רשום. הייתי אומר: הסכם קיבוצי, לרבות מסמך בו נקבעות זכויות וחובות בין מעסיק לבין עובדיו יהיה חייב ברישום. זו העמדה שנחקבלה במחלקה לאיגוד מקצועי - ואני מביא אותה לידיעתכם.

אני מוסיף ואומר שהצעת תיקון בחוק תבטיח חובת רישום של כל הסכם. ועם רישומו ממילא הוא יהיה פתוח לכל עובד במפעל ולכל המעוניין. אני בזה רוצה להגיד שחתימת הסכם עבודה לתקופה של שנתיים, הם מבחינת ראייתה של ההסתדרות הסכמים שנחתמים לשנתיים וצריך לכבד אותם. בתקופת ההסכם נוצרים מצבים במפעלים שמחייבים תשובה להתפתחויות שלא היו צפויות מראש. אני בשום אופן לא הייתי רוצה שיתקבל הרושם שההצעה הזאת באה להגביל את הזכות של ארגון העובדים היציג במפעל לדון ולחתום על הסכמים כל עוד שהם על דעת שני הצדדים. זו הדיעה העקרונית של המחלקה לאיגוד מקצועי. לכן אני מבקש שתינתן לנו אפשרות לראות את נוסח החוק לפני שהוא יתקבל כדי שנוכל להתייחס לזה מכיון שיש חשיבות מרובה שלא ייאמר פחות ולא ייאמר יותר מאשר הכוונה.

צ. נתנזון:

אני רוצה להגיד: בשום צורה ובשום אופן לא יכול המחוקק ע"י רישום החוק להיות צד שקובע. זה צריך להיות בהסכמה ובסמכות הבלעדית של ההסתדרות.

היו"ר ש. ארבל:

אין כוונה כזו ואין נוסח כזה בחוק. גם בדברי ההסבר נאמר שיש לפרסם כל שינוי. כלומר, שיכול להיות שינוי בין חתימת הסכם להסכם. אז כל שינוי אם הוא יפורסם זה ימנע עשיית שינויים וחריגות במדיניות השכר.

צ. נתנזון:

עצם העובדה שיש הסכם ויכול להיות שינוי זה בסדר.

ה. זיידל:

מטרת החוק היא למנוע מתן בסתר ואני שמחתי לשמוע לפני כמה חודשים שההסתדרות החליטה לקבוע את התיקון בחוק, כתוצאה מחריגות שהיו בעיקר בשירותים. התעוררו כמה שאלות בויכוח שהתקיים לפני שבוע מהם הסנקציות על אי ביצוע החוק - אני רוצה לשמוע מה דעתכם על כך? - בסעיף (ג) כתוב: מסמך בר-רישום כאמור שלא הוגש לרישום, יהא חסר תוקף מיום חתימתו. זו לא סנקציה הועלתה הצעה על-ידי שתהיה סנקציה אישית ע"י מי שמפר את החוק. לדוגמה: אם מנהל בנק ישראל חותם על הסכם עם העובדים ולא מפרסם אותו כי הוא רוצה להסתיר אותו מפני הציבור, הסנקציה צריכה להיות לא על המוסד אלא על האיש. לכן חשוב לשמוע מה דעתה של ההסתדרות בענין זה. התאחדות התעשייה ולשכת התיאום הסכימו לכך.

מ. ורטמן:

אני מצטרף לדעתו של חה"כ זיידל בענין סעיף (ג) ומציע למחוקק את הסיפא ולהכניס סנקציות ביחס להטבה שניתנה. זה חלק אחד שלדעתי צריך לתקן. כי אם המסמך לא נרשם והוא יהיה ללא חוקף - את מי זה מעניין? - ימשיכו לשלם ללא חוקף והציבור לא ידע. המפעל צריך לדעת אם הוא נותן משהו מחר זה יתפרסם.

עם כל הכבוד למחלקה המקצועית אותנו זה לא מעניין. זו הפעם השלישית או הרביעית שאתם טוענים תנסחו וחנו לנו שנתייחס לזה. אני לא מקבל את השיטה הזאת. ההסתדרות מקבלת הצעת חוק וצריכה להתייחס לזה.

צ. נתנזון:

זו הערה חמורה.

מ. ורטמן:

יש בוועד הפועל מחלקה משפטית ברמה רצינית ביותר. אני יודע שהם יודעים לנתח ויודעים מה זה. לא יתכן שתגידו לוועדת העבודה תנסחו את זה ותביאו לנו שנוכל להתייחס לזה.

צ. נתנזון:

העיר חה"כ ורטמן דבר שלפי הסדר הטוב הוא מחייב לענות על זה עכשיו ולא בעוד שבועיים. אני מבקש להגיד שמהנסיון הקצר שיש לי בוועדת העבודה של הכנסת אני יודע שיש דרך - ונקטנו בזה במשך שנים רבות - שהוצעה הצעה ע"י הממשלה היא נידונה איתנו תחילה בוועדה המייעצת לענייני חקיקה ושמעה את ההשגות של ההסתדרות והמעסיקים ורק לאחר מכן היא החליטה אם להביא את זה לכנסת או לא. הידברות מוקדמת עם ההסתדרות היתה. לגבי הצעה שמגיש אותה חבר-כנסת הוא מגיש אותה על דעת עצמו ללא התייעצות מוקדמת וללא אפשרות לבחון את ההצעה. כדי לקדם אותה אין דרך מאשר לבקש את האפשרות לברר אותה במשותף. הנסיון לימד אותי, לפחות, לגבי ההצעה שהוגשה ע"י חה"כ ורטמן. היה מאמץ של ההסתדרות להבין את ההצעה ולתת את כל התמיכה להצעה. אבל קורה דבר שתוך התקופה שנתת את ההסכמה להצעה חל שינוי.

לועדה אל תגיד שנתתם את הסכמתכם להצעה.

מ. ורטמן:

אני לא מטיל ספק שועדת העבודה של הכנסת יכולה להחליט החלטה מכוח סמכות שלה.

צ. נתנזון:

אם היא רוצה להקשיב להסתדרות יש שתי דרכים: לשמוע אותה כאן או לברר לגופו של עניין.

תבואו לדיון עם ההצעה של ההסתדרות.

מ. ורטמן:

אם משתנה הנוסח של ההצעה שהוגשה לנו אין מנוס מלדון עליה לפי הנוסח החדש

צ. נתנזון:

ואז הדבר דורש התייעצות.

אני אוסיף ואומר: מדי פעם אתם רוצים וזה גם חשוב להביא את עמדת ההסתדרות כפי שהיא מתגבשת במוסדותיה. כך גם לגבי הנושא הזה שאנחנו דנים עליו. הדיונים שיש כאן אינם יכולים להיגרע בכך שיהיו דיונים גם במחלקה של האיגוד המקצועי ולבקש לדון על הפרטים. אני חושב שבקשתי לדון על הפרטים אחרי שיש הסכמה עקרונית, היא בהחלט בסדר.

בעקבות דבריו של הה"כ ורטמן אני רוצה לומר שההערות שלו לא היו במקומן. אני

י. ז. אמיר:

לא מסכים איתו. ההסתדרות היא לא גוף סתמי שאין להתחשב בדיעותיו. ההסתדרות בנושאים כאלה חייבת לומר את דעתה. לדעתי, יש גם הצעות חוק שבאות להגביל את ההישגים של העובדים.

בדברי ההסבר יש שני משפטים שאומרים כך: יש צורך בשמירה קפדנית ובמניעת חריגות ממדיניות השכר שנקבעה בין הממשלה להסתדרות. במצב הקיים לא פעם נחתמו הסכמי עבודה שחרגו ממדיניות השכר ולרב בלי שהדבר הובא לידיעת הגורמים שחתמו על ההסכם הכולל.

הרי ממשלת ישראל שלנו, שאני תומך בה, לא פעם קובעת מדיניות כלכלית בנושא שכר, מיסים מחירים וכיו"ב. באמצע הסכמי עבודה היא מפרה את הכל. מה יעשה עובד כזה אם יהיה חוק שלא מאפשר לו לזוז. הוא יצטרך במשך שנתיים לשתוק ולהיות ילד טוב. לדעתי, דבר אחד קשור עם השני. בדרך כלל הסכם קיבוצי הולך לרישום.

אין חובה.

היו"ר ש. ארבל:

אני יודע שאין חובה אבל האנשים שמכבדים את עצמם שולחים שלושה עותקים למשרד העבודה. לא יתכן, מצד אחד להגביל את ההסתדרות וועדי העובדים להשיג הישגים באמצע ההסכם. מצד שני הממשלה יכולה כל ששה חודשים לקבוע מדיניות שבאה לפגוע ולהקשות על העובדים מתוך מטרה לשפר את מאזן התשלומים.

י. ז. אמיר:

לכן אנחנו חייבים בנושא הזה לקבל את

חוות דעתה של ההסתדרות בצורה ברורה ביותר.

בנוגע לסעיף (1) שאומר תוך חודשיים

במקום שלושה חודשים, לדעתי, זה לא מהותי וזה לא כל כך דבר חשוב.

י. ז. אמיר:

אני הייתי רוצה הסבר בנוגע לסעיף (ב) האומר: הממונה הראשי על יחסי עבודה הפועל מכוח חוק יישוב סכסוכי עבודה, רשאי להאריך את המועד האמור אם מצא שהדבר מוצדק בנסיבות העניין.

בנוגע לסעיף (ג) שמדבר על מסמך בר-

רישום אני רוצה לומר שיש הרבה הסכמים בין הצדדים בצורת פרוטוקולים ולא כל פרוטוקול ניתן להעביר למשרד העבודה. אם כך הוא לא יהיה בר-תוקף? ובשביל זה צריך לקבוע סנקציות? - רוב ההסכמים היום-יומיים הם כאלה ולכן אני חושב שזה בא לפגוע בחופש של ניהול המאבק או העניינים המקצועיים בתוך המפעלים עצמם ובתוך האיגודים המקצועיים. לכן צריך לשנות את זה.

ל. דיציאן:

בענין הקדמת הזמן משלושה חודשים לחודשיים, נראה לי שניתן לקצר את זה עוד יותר

ולהציע חודש ימים.

כמו-כן אני חולק על סעיף (ב) - מה זאת

אומרת שהממונה על יחסי עבודה יכול להאריך את המועד? - עד כמה, לאיזה זמן ולאיזה תקופה?

לגבי (ג) שאומר מסמך בר-רישום שלא

הוגש לרישום יהא חסר תוקף מיום חתימתו. זה אחד הדברים המסוכנים ביותר שאני רואה. עובד שבחוקף הסכם קיבוצי רכש זכויות ובגלל זה שהגוף שהיה צריך להגיש לרישום לא הגיש הוא מפסיד את כל הזכויות שלו - זה דבר אבסורד. העובד הבודד לא יכול להגיש לרישום.

היו"ר ש. ארבל:

ועד העובדים יכול להגיש.

ל. דיציאן:

ועד עובדים אינו צד להסכמים קיבוציים. דוגמה טיפוסית זה אל-על. ועד העובדים

אינו צד להסכם בכלל. כמו-כן יש להבטיח את הזכויות בתקופת הביניים הזו עד שזה מוגש לרישום. אם הוא רכש זכויות, וזה יכול להיות הדדי גם כלפי נותן העבודה וגם כלפי מקבל העבודה שבתקופה של החודשיים האלה עד להגשת הרישום או עד שעובר הזמן שלא מגישים לרישום, שתשמרנה הזכויות.

אני לא בטוח אם אנחנו צריכים להיות

הרבה יותר מפורטים בקשר לסעיף (ד). כאשר נגיע לדיון בסעיף הזה אביא הערות בנקודה זו.

ר. כהנא:

אני אנסה לחזור על דברים שנאמרו בישיבה הקודמת כאשר המשלחת של לשכת התיאום היתה

כאן. המניע של החוק הוא כפי שהציגה אותו חה"כ ש. ארבל היה אותן תופעות חריגות שהיינו עדים להם כמו הסכמים עם בנק ישראל או עם בנק לאומי, או בנק דיסקונט. אלו חברות שחרגו מעל ומעבר מהסכמי השכר ואיש אינו יודע עד היום. אני מבינה שהכוונה לא לבעל-מלאכה שעובדים שם 4-5 פועלים או מפעל קטן. הרעיון של החוק בא בשביל לוויתנים שמתחת לשולחן סיכמו דברים והציבור הופתע מכך. עד היום אינני בטוחה אם ישנו איש שיודע מהו ההסכם שנעשה בין הנהלת בנק לאומי לבין העובדים. החוק היה לוקה מבחינה זו שעד היום יש אפשרות לרישום הסכם קיבוצי אבל אין זה חובה. אני גם לא משוכנעת שע"י הדברים האלה כל מסמך צריך לבוא לרישום. אין זו הכוונה אלא לגבי אותם הסכמים שהם כבדים ואכן נוגעים לכל הציבור.

ר. כהנא:

לגבי הסנקציות - לפעמים כאשר משתמשים במושג סנקציות לא ערים לכך מהו המונח סנקציה מבחינה משפטית. אם על חוקים של יחסי עבודה איננו מטילים יענישה פלילית, אני מבינה שגם חברי ועדת העבודה לא התכוונו לכך. וכאשר נאמר שמסמך בר-רישום שלא הוגש לרישום יהא חסר תוקף זהו למעשה סנקציה אזרחית חמורה ביותר. כאשר אומרים שלהסכם אין תוקף, פרושו של דבר, שלא העובדים ולא ההנהלה יכולים לתבוע בכל מקום שהוא, או בבית משפט את מימוש הזכויות שהוענקו להם מכוח אותו הסכם. במונח חסר תוקף יש השלכות משפטיות. כלומר, אתה בתור עובד אינך יכול לתבוע את זכויותיך עפ"י אותו הסכם.

מ. ורטמן:

זה כמו היום.

ר. כהנא:

היום אין חובת רישום. התוספת של המלים: שהמסמך יהא חסר תוקף יש לזה משמעות רצינית ביותר שההסכם הוא לא הסכם.

מ. ורטמן:

המטרה היא שכאשר בנק ישראל עושה הסכם מתחת לשולחן שזה יתפרסם. אם נגיד שזה יהיה חסר-תוקף זה לא יתפרסם ולא ידעו.

ל. דיציאן:

נקבע בחוק שכל הסכם קיבוצי חייב רישום.

היו"ר ש. ארבלי:

לא רק הסכמים אלא כל מסמך שייעשה.

ר. כהנא:

אני רוצה להתייחס להצעה כמו שהיא מבוטאת כאן על-מנת לנסות לשכנע אותכם שגם התוצאה היא חיובית. ההצעה הזאת מתחלקת לשניים: היא לא רק מסתפקת בחובת רישום אלא היא מוסיפה שההסכם לא יהיה בר-תוקף אם לא הוגש לרישום. לוא היית אומר סנקציה לגבי חובת רישום ולא היו מוסיפים את התוספת שההסכם הזה אין לו תוקף, יכול להיות שהיית שואל היכן הסנקציה האזרחית? אבל כאשר נאמר שהמסמך יהא חסר תוקף זוהי סנקציה חמורה ביותר שניתן להעלות על הדעת. יש מאבק מקצועי, אנשים מגיעים לידי הסכם והיה וההסכם לא נרשם אין לו תוקף. כלומר, שיותר אין הסכם. אין לך, מבחינה אזרחית, סנקציה יותר חמורה מזה. אני לא הייתי מציעה שהמדינה תתערב במשפטים נגד הנהלות ונגד ההסתדרות ותטיל סנקציה פלילית.

היו"ר ש. ארבלי:

ההצעה כוללת מספר נקודות - הכוונה היא חובת רישום. מה שכתוב בחוק אפשר לפרש זאת שאין חובה להגיש לרישום ומי שלא הגיש לא יעשו כלום. הנקודה השניה - החובה לפרסם. היו חברי-כנסת שהציעו לפרסם את כל ההסכם לא רק שאפשר יהיה לעיין בו. כלומר, שהוא יפורסם ברבים.

נקודה שלישית - במידה ויש חובת רישום

ולא הוגש לרישום, נשאלת השאלה האם בזה שאנחנו אומרים שההסכם יהיה חסר-תוקף זה מספיק, או שצריך להטיל סנקציה. חה"כ זיידל הציע להטיל סנקציה אישית.

שמענו את הנוסח שהביא מר נתנזון שאומר:

הסכם קיבוצי, לרבות מסמך בו נקבעות זכויות וחובות בין מעבידים ועובדים. אין שום כוונה, וגם בדברי ההסבר לא מתכוונים לכך, שלא יהיו שום הסכמים נוספים. אבל אם נעשו שזה יוגש לרישום ויפורסם הדבר.

אני מציע להגדיר מה פרוש מסמך בר-רישום.

מ. ורטמן:

היו"ר ש. ארבלי:
אין הכוונה למנוע הסכמים נוספים אבל עשיתם אתם חייבים להגיש לרישום ולפרסם את זה כדי שהציבור ידע מה שעשיתם ושה לא ניתן מתחת לשולחן. אין הכוונה להתערב אם לעשות הסכם או לא אם לתת או לא אם לנהל מו"מ או לא אבל אם עשו דבר כזה צריך לנהוג לפי מה שתקבע הצעת החוק.

י. ז'. אמיר:
אני כופר במושג של הסכם מתחת לשולחן. זה שהציבור הרחב לא מכיר הסכם פלוני במפעל מסויים זה לא אומר שזה הסכם שנעשה מתחת לשולחן. זה מושג מעוות.

היו"ר ש. ארבלי: הוא קיים.

י. ז'. אמיר:
יש להבדיל בין שני דברים: יש הסכמים בסיסיים שנחתמים פעם בחקופה מסויימת ויש פרוטוקולים יום-יומיים שנחתמים בין נציגות העובדים וההסתדרות. אני רשמתי לפני 7 פרוטוקולים שונים על דברים של מה בכך. למשל, הסכם ביגוד זה נעשה כל 6 חודשים ובכל שנה זה מתחדש, וזה גם עקב המחירים הגואים והאינפלציה. יש מפעלים שצריכים לתת משקפיים לעובדים כמו עובדי ריתוך או מפעלי ים-המלח. יש הסכם של קפה וסוכר שנותנים לעובדים וכל חודש משלמים את זה. יש הסכם של מעיל לחורף. יש מושבים לאוטובוס שצריך לתת לעובדים שנוסעים רחוק. יש אלפי פרוטוקולים כאלה. יש הסכם בסיסי ששם מדובר באופן כללי ויש פרוטוקולים שמפרשים את ההסכם כולו.

היו"ר ש. ארבלי: לא מדובר על דברים שבאים לפרש את ההסכם הקיבוצי.

י. ז'. אמיר:
לא רק לפרש יש גם הישגים. למשל, השתתפות ברכישת ספרים. אז הדברים האלה הופכים את ההנהלות לבובות שלא יכולים לגמור שום דבר ומערער את יחסי העבודה במקום, במקום לגרום שיהיה שקט במפעלים.

לגבי הסכם שנעשה פעם בשנתיים - על זה אני מבין שתהיה חובת רישום. לכן אני מסכים עקרונית להצעה הזאת.

י. ברק:
אני רוצה לומר כמה מילים לגבי בעיות שהתעוררו כאן. הנושא הוא מאד מורכב, מה זה הסכם קיבוצי בכלל ועל מה מדובר כאן. לפי החוק ישנם הסכמים קיבוציים שנחתמו ע"י ארגון עובדים. הביטוי ארגון עובדים, בדרך כלל, אינו מתייחס לועד עובדים. בקשר לכך יש גם פסיקה של בית הדין לעבודה. אם היינו מסתפקים בנוסח כפי שכאן כתוב מדובר מהם הסכמים קיבוציים שנחתמו ע"י ארגון עובדים, למשל, ההסתדרות. זה לא היה חל על הסכם שנחתם עם ועד העובדים. מה דינו של הסכם שלא הוגש לרישום בתקופה זו של ה-3 חודשים? ובכן, זה לא הסכם קיבוצי במובן החוקי. כלומר, אי אפשר להשתמש בזה לכל מיני צרכים שבחוק למשל, חוק פיצויי פיטורין. יש מקרים שאפשר לפטר ללא פיצויים ואם כתוב לפי הסכם קיבוצי וזה לא נרשם זה לא יכול להיות בסיס לדבר כזה כי הסכם כזה מחייב את המפעל, אפילו אם זה לא נרשם. מה שכן כתוב שמסמך בר-רישום יהיה חסר-תוקף. זה בא למנוע אפילו את התוקף הזה מההסכם שלא הוגש לרישום. כלומר, זה שהוא לא הסכם קיבוצי זה ברור כי לא הוגש לרישום אבל אפילו זה לא יחייב בתוקף סתם הסכם וחנאי העבודה שכתובים בו לא יחייבו.

העובדים יסבלו מזה.

מ. ורטמן:

להגיש לרישום יכול או המעסיק או העובדים.
לכן הם אינם חייבים לסבול. אני מסכים

י. ברק:

עם הדיעה שזה דבר חמור מאד שהמסמך לא יהיה בר-תוקף - איש לא חולק על זה. השאלה היא איזה סנקציה ואיזה כוח יהיה מאחורי החוק הזה. כלומר, אם לא תכתוב שום דבר אז לא יגישו לרישום. לכן יש ליצור מערכת משפטית שתכריח את האנשים להגיש לרישום. איזה מערכת משפטית יכולה להיות, או מה אפשר לכתוב בחוק בשביל להכריח אנשים לעשות משהו? - יש שתי דרכים: דרך אחת - להטיל עונש פלילי, מאסר וקנס; דרך שניה - הקנקציה האזרחית הכספית. כלומר, להביא להפסד חסרון כיס לאדם. זה נקרא סנקציה אזרחית. לא שהמדינה מעמידה אותו למשפט אלא הוא מפסיד זכות כספית שיש לו. יש סנקציה שלישית שאפשר להגיש צו עשה. להגיש תביעה משפטית להכריח אותו לרשום. אלו שלוש האפשרויות שקיימות במשפט עד כמה שהמוח שלנו יכול להמציא ברגע זה. צריך לבחור בין האפשרויות האלה. אינני ממליץ על סנקציה פלילית כי זה מוכרח להיות גם על המעביד וגם על העובדים. הם שניהם שותפים באותה מידה ובשום מקום לא נאמר שרק המעסיק יהיה חייב להגיש לרישום - זה לא יהיה הזגן. להעניש רק אחד. לכן מי שדוגל בסנקציה פלילית מוכרח להגיד א' ו-ב' כל מי שחתם על הסכם תחול עליו הסנקציה.

אולי נוכל להטיל את חובת הרישום על המעביד בלבד, אבל החוק לא קובע מי

היו"ר ש. ארבלי:

מגיש.

הסנקציה האזרחית נראית לנו היחידה שבאה בחשבון כי זה תמריץ וגם יש פה סעיף של

י. ברק:

הארכת המועדים אם שכחו לרשום.

ההערה של חה"כ דיציאן צודקת.

היו"ר ש. ארבלי:

זו מלכודת. נניח ששכחו לרשום ועברו 3 חודשים למה להגביל - אז אחרי 3 חודשים

י. ברק:

ההסכם יהיה בטל?

אם לא תהיה הגבלה אז כל המטרה של החוק נופלת.

ל. דיציאן:

הממונה יכול להאריך את המועד.

ר. כהנא:

עד לאיזה תקופה? - גם שנה?

היו"ר ש. ארבלי:

תגבילו את שיקול הדעת שלו, רק אם מצא נסיבות שמצדיקות את זה, אבל זמן זה לא

י. ברק:

גורם. יש פה שני אלמנטים: אלמנט אחד שההסכם לא יהיה בר-תוקף אם לא הוגש לרישום - זו הסנקציה היחידה שיכולה לבוא בחשבון כאן. אלמנט שני - כאשר אני בא להגן על אותם המקרים שבתום לב לא הגישו לרישום. אם באמת רצו להסתיר את זה לא יהיה בר-תוקף ולא יאריכו את המועד. אבל אם זה נעשה בתום-לב האם בגלל זה צריך להיות מבוטל? - זה צריך לבוא בפני מישהו שיש לו שיקול דעת. אתם רוצים שזה יהיה בית דין לעבודה? - בבקשה. מישהו במדינה שצריך להיות לו שיקול דעת להחליט אם זה בתום לב או לא.

י. ברק:
לענין של פרסום - נדמה לי שאם יש חובת רישום פלוס זכות עיון שזה כבר קיים, אין צורך לפרסם. מה זה פרסום? - כל אדם שמעונין יכול לגשת ולראות את זה. תבל על ההוצאות.

י. יודין:
אני רוצה להעיר בנקודה שהוזכרה כאן בנוגע לחובת רישום של כל הסכמים קיבוציים. אני בעד פרסום ובעד מדיניות מקצועית גלויה - וזה, לדעתי, מעונינת ההסתדרות קודם כל. הועד הפועל של ההסתדרות צריך להתנגד לנסיון של ועדי עובדים לגמור הסכמים עם הנהלות מתחת לשולחן. אבל ברגע שמתחילים לדבר על חובת רישום הסכם עבודה בחוק אז אני אומר שההסתדרות חייבת לעמוד או להתנות את ההסכם בשני תנאים: (א) פרסום ספר הנישומים; (ב) פרסום כל הסכם עם פקידות בכירה. לא מתקבל על הדעת, מבחינה עקרונית, שחובת הרישום והפרסום של ההכנסות תחול רק על העובדים השכירים ואילו עצמאיים על סוגיהם יוכלו לשמור על הכנסותיהם בסודי סודות. הוא הדין לגבי הסכמים של הפקידות הבכירה שמקובלת בכל מקום עבודה. אני אומר מי שמעלה מחשבה כזאת על הדעת של חובת פרסום כל הסכם ופרסום כל ההכנסות של ציבור העובדים השכירים צריך להגיד שזה יחול על כולם.

י. נחמן:
לגבי דבריו של מר ברק - אם זה נכון שהסכם קיבוצי הוא הסכם שבין מעביד לבין ארגון עובדים והמונח ארגון עובדים לא כולל ועדי עובדים, פרושו של דבר, לפי הנוסח הקיים שזה לא מכסה את המקרים שמצד אחד יש לו הסכם קיבוצי ומצד שני עצם העובדה שכתוב ב-(ג) מסמך בר-רישום כאמור שלא הוגש לרישום, יהא חסר תוקף... יוצא שהמסמך השני הוא לא בר-רישום לפי החוק.

ר. כהנא:
דובר על זה בישיבה הקודמת.

צ. נתנזון:
זו דוגמה שמוכיחה שכאשר מגישים לנו הצעה ואנחנו מתייחסים אליה ואחרי זה יש דיון יש השתתפות והרחבת הנושא בהצעות נוספות. אין דרך ציבורית אחרת מזה שאני אגיד או אני מבקש שיתנו לנו אפשרות לדון על נוסח חדש. הנושא הוא מורכב ויכולות להיות לזה השלכות רבות. אני הודעתי שהמחלקה לאיגוד מקצועי נתנה הסכמה עקרונית שתהיה לחובת רישום ההסכם בתנאי שישארה מצב שקיים יבחוק שמאפשרים לעובדים לחתום על הסכמים. אבל מכאן ועד להצעות של סנקציות ושל הרחבת הנושא, אני מבקש להגיד שאנחנו נרצה להתייחס אל השיחה, כפי שהיתה כאן ואל ההצעה כפי שהיא תגובש.

הערה שניה לחה"כ אמיר - אנחנו נמצאים במצב כזה שכדי להבטיח את חופש המאבק המקצועי וכדי להבטיח את כל הדברים שההסתדרות מגנה עליהם אנחנו צריכים לתת תשובה לקבוצות רבות של עובדים ששואלים מה יש בהסכם שחתמתם במקור. אנחנו עומדים בפני העובדה שציבורים גדולים שמקיימים את הסכם העבודה רוצים לדעת מה יש בהסכם עבודה. ההסתדרות בעצמה מפרסמת את הסכם העבודה והם כלולים בספרים עבים והם פתוחים לכל אלה שמגלים התענינות בנושא.

אבל אנחנו עמדנו בין מהלך של רישום ההסכם כרשות לבין חובת הרישום - יש בכך הכרעה חשובה ביותר. תקשיבו למה שחה"כ אמיר אומר שכדי לקיים יחסי עבודה במפעל גם לאחר שחתמת על הסכם לתקופה של שנתיים יש עוד שורה של דברים שנחתמים. אתם צריכים להבין שהנושאים האלה לא מתכוונים לעקוף את החוק אלא לאפשר ולברר דברים לגבי ענין של יחסי עבודה.

צ. נתנזון:
מה זה הסכם ומה זה הסדר עם ארגון עובדים?
עפ"י הסמכות שיש להם שדנים בין הסכם להסכם. אני מבקש להעיר הערה מהותית. כל הנושא הזה שהועלה פה ע"י החברים בקשר לעונשין וסנקציות הוא רק יכול לעורר התנגדות. מכיון שתהליך חתימת הסכם עבודה הוא תהליך קשה וממושך של מו"מ שנחתם בין הצדדים ובהסכם העבודה הזה קובעים מהם הזכויות של הארגון היציג. אנחנו נרצה להתייחס גם בשלילה להצעות של עונשין שיש בהם עונש פלילי. נרצה לבחון כל דבר שבא לתת ממשות להצעת החוק ומבלי להביא להתערבות ביחסי העבודה ובתוכן הסכם העבודה.

הערה אחרונה - אני מביין שלחה"כ יודין יש ידיעה לגבי המדיניות והשיקולים של ההסתדרות לגבי הסכמי עבודה. אני רוצה להביע תמיכה בתביעה של חה"כ יודין שעניין הפרסום יחול על כולם לגבי פרסום ספר הנישומים, הכנסות העצמאיים והפקידים הבכירים. אני מבקש להגיד שבנושא זה ההסתדרות קבעה עמדה חיובית בעד אותן ההצעות.

היו"ר ש. ארבל:
אנחנו לא דנים עכשיו לא על ספר נישומים ולא על מס-הכנסה. אנחנו היום שמענו חוות-דעת ראשונית של ההסתדרות. אין שום ספק, לאור ההערה שהושמעה ע"י ההסתדרות, שהיא תביע עמדה סופית באחת הישיבות הקרובות שלנו. תביאו לנו חוות דעת מוסמכת שלכם בעניין הזה.

זירוז הקמת מרכז עירוני תעשייתי ברמת-הגולן והרחבתו

אני מקדמת בברכה את שר השיכון, סמנכ"ל שר השיכון והממונה על מרחב הדרום. כמו-כן אני מקדמת בברכה את חה"כ ליבני. על סדר יומנו עומדות 2 הצעות לסדר היום: הצעה של חה"כ ליבני שהתייחס על קצב הבנייה באופירה וברמת-הגולן וההצעה השניה של חה"כ ז. המר, היום הוא שר הסעד, שדיבר על זרוז הקמת מרכז עירוני תעשייתי ברמת-הגולן. קיימנו ישיבה אחת ושמענו את נציגי המתיישבים ברמת-הגולן, כמו-כן שמענו את נציג הועד של המתיישבים שצריכים אחר כך להתיישב בקיציין וכך שמענו את מר אבני, סמנכ"ל משרד השיכון.

לא התייחסנו לכל הדברים מכיון שלא היתה לנו תכנית ברורה של משרד השיכון מה הוא הולך לעשות כדי לזרוז את הבנייה בקיציין ושזקוקים לה הישובים ברמת-הגולן. שמענו קצת על המצב ותחפלא לשמוע שדוקא שבחו את משרד השיכון על כך שהוא מגלה דאגה. אבל הקצב אינו תואם את הדאגה והרצון של משרד השיכון. על-כן אני מודה לשר השיכון על שנענה להזמנה ונשמע ממנו דברים מוסמכים בנושא הניהון על-מנת שנוכל לסכם אותו.

א. עופר:
אני מבקש סליחה על אי-ההבנה. קראתי את הפרוטוקול שחלק גדול ממנו הוקדש לתיאום בואי. בדרך כלל אני שמח לשוחח עם חברי-כנסת, בעיקר בישיבות ועדה ששם מדברים ומשוחחים ולא רק נואמים. אבל קרה בגלל הפגרא ויושבת הראש היתה חולה בשתי הפגישות שרציתי לחאם את הזמן וזה לא יצא. גם היום קרה מה שקרה ולצערי אינני יכול לדבר אבל מהמצב רוח שלי תבינו מה הולך. זו היתה שיחה ראשונה שלנו עם שר האוצר על תקציב משרד השיכון לשנה הבאה וגם הרבה יותר מרחיקת לכת מהנושא הקיים. ביום א' יהיה דיון ראשוני בממשלה ואני לא ארמוז לפני הדיון הזה. אני אתייחס לדברים כפי שהם עומדים עכשיו. הבעיה שעוררה את ההצעה לסדר היום היתה, לדעתי, הרגשה לא נכונה של חבר-כנסת, הן לגבי היקף הבניה שלנו ברמת-הגולן והן לגבי המרכז התעשייתי קציין.

א. עופר:

אני רוצה להגיד לחברי הוועדה שממלחמת ששת הימים נצד היום בנינו בישובים הכפריים 3,859 יחידות, או יותר נכון קרוב ל-4,000 מזה בנינו ברמת-הגולן יותר מ-1,500. המספר המדויק הוא 1,547 יחידות. זה בערך שליש מסך הכל הבנייה, כולל התקציב של השנה הזאת. כלומר, 1,547 יחידות ברמת-הגולן לעומת 2,300 יחידות בכל האזורים האחרים. בכסף נומינלי, כאשר מדובר על השקעה לפי לירה באותה שנה השקענו בישובים כפריים ברמת-הגולן ל-300 מיליון לירות לעומת 360 מיליון בשאר הישובים. בכסף זה עלה עוד יותר כ-45% מסך ההשקעה היא בישובים ברמת-הגולן. מכיון ששם עולה יותר ביוקר לבנות מאשר באזורים אחרים, מכיון שיש בנייה בסחונות וכיו"ב. רמת-הגולן מבחינה זו לא קופחה כאשר לוקחים בחשבון השיש לנו גם בקעת הירדן, פיתחת רפיח, מרחב שלמה ועוד.

אם השנה הזו בלבד בשנת התקציב שאני הגשתי אותה התחלנו 101 ישובים חדשים וירובם התקציב של משרד השיכון הוא בדרך כלל על בנייה שהיא בתהליך. נניח שמתחילים לבנות באפריל 1976 ורוב התקציב ממשיכים לבנות אתהמה שהתחילו שנה קודם לכן. כלומר, כאשר אני אומר שהתחלנו ב-10 ישובים חדשים זה לא אומר שבנינו רק 10 ישובים אלא השנה התחלנו ב-10 ישובים והמשכנו לבנות את מה שהתחלנו לפני שנה, שנתיים או שלוש שנים.

בתקציב של שנת 76-1975 שהגשתי היו לנו אורגניזציה 10 ישובים חדשים, מזה 5 ישובים בגולן. היושב-ראש של הוועדה לענייני התישבות הציע להקים מספר ישובים, תכנית דו-שנתית, לשניים הקרובות. הדבר נידון בוועדת שרים לענייני התישבות ולבסוף סוכם על 11 ישובים נוספים בשנים הקרובות, מתוכם שניים בגולן קשת ותל-זית. לא היה לזה תקציב ושאלנו את שר האוצר מה עושים כדי להתחיל לבנות? - סוכם שנתחיל עוד השנה 6 ישובים מתוך ה-11, נספוג את זה איך שהוא בתוך התקציב של משרד השיכון. שוב פעם יוסיפו תכנית אבל לא יוסיפו תקציב. אומרים לי: אתה מעמיד את האוצר בפני עובדה קיימת. לכן לא יכולים להתחיל בבנייה אם היא לא בתכנית והתכנית של משרד השיכון גם היא מתאשרת ע"י האוצר וגם ע"י ועדת הכספים. כלומר, איננו יכולים לבנות משהו שאינו מופיע בתקציב. אנחנו החלטנו להכניס את הישובים האלה בתכנית ומשרד האוצר הסכים לזה וזה חייב 5 מיליון מהתקציב בפועל השנה ואמרנו נספוג את זה איך שהוא בתקציב שלנו. התחלנו גם את ה-5 ישובים האלה בפועל והתחלנו ב-6 ישובים מתוך ה-16 סך הכל. כלומר, האחוז של הגולן ירד, בנוסף על הישוב של קשת שהתחלנו כבר בבנייתו.

בהתחלה זה ענין של חשתית וזה נקבע

לפי תיאום בינינו לבין משרד החקלאות. בקצרין התחלנו אורגניזציה 200 יחידות שהיו מתקצבות וזה היום בעבודה.

אם היו טענות לגבי קצב העבודה אז הן

היו מופרכות מיסודן. כי כאשר אני נכנסתי להינות שר השיכון - זה היה ביוני - עוד לא היה איתור המקום. עד אז התווכחו על איתור המקום. כאשר יצאתי לביקור בחודש יולי המלצתי על איתור המקום שנמצא עכשיו. רק לאחר איתור המקום אפשר לצאת ולפנות מוקשים. צריך להגיש תכנית בניית עיר ודרך כלל יש ויכוחים. אי אפשר לעשות תהליך שני כאשר לא עושים את התהליך הקודם. רק לאחר מכן עושים תכניות פיתוח מפורטות וצריך להעביר אותן. יש גם לעשות מכרז. רק אחרי זה כאשר יש תכניות פיתוח מתחילים לתכנן את הבתים. אני יכול להגיד לכם שרק על צורת המקלטים, שזה קובע הרבה את אופי המקום, אם המקלט יהיה מעל פני הקרקע או לא, התנהלו ויכוחים די ממושכים על כל פרט ופרט. אם תוך שנה מהיום שאומרים שיקום פה ישוב מתחילים לעבוד בפועל זה הישג בלתי רגיל.

א. עופר:

אגב, מה שהתחלנו אנו ממשיכים לבנות עד אותה רמה שקיימת היום. מתי מרחיבים,

איך מרחיבים זה בבירורים בתוכנו.

היו"ר ש. ארבלי:

אתה דברת עד עכשיו על הקמה - מה עם הרחבה לגבי ישובים קיימים?

א. עופר:

איך על זה ויכוח ואיך בעיה על הרחבה. יש יחידות משק שנקבעות ע"י המחלקה המשותפת במשרד החקלאות ולפי היחידות אנחנו בונים. בכל המקומות שבקרתי אינני זוכר את הטענה הזאת. הטענה היתה על מספר ישובים ויש כמובן בעיה של חדר אוכל - גם זה מעט מאד. מה שמעתי בשני הסידורים שלי בישובים הקיימים בלבד אלו הם דברים רגילים שהם צריכים תיאום. לא שמעתי טענה על היקף הבנייה. בינתיים יש החלטת ממשלה על הקמת 4 האחזיות. לא אנחנו בונים את זה אלא משרד הבטחון, והפעם הוא עושה את זה בעזרת המחלקה להתישבות באחריות ממלכתית של משרד הבטחון.

מ. דרובלס:

על כמה ישובים מדובר?

א. עופר:

ללא הארבעה שהזכרתי זה מגיע ל-20 ישובים בגולן, בנוסף ל-1,500. כל החלטות הממשלה בענין התישבות בגולן והתנחלות, כולל המרכז העירוני-תעשייתי מבוצעות אני חושב בקצב משביע רצון. אגב, על זה אין טענה לאף אחד לגבי המקצבים. לגבי הטענה של מספר יחידות בישובים קיימים, אני שומע את זה בפעם הראשונה. גם בפרוטוקול של הישיבה הקודמת, נדמה לי, שהטענה הזאת לא הופיעה, אבל אפשר להוסיף טענות.

לגבי התקציב של השנה הבאה - על כל דבר נצטרך לדבר לחוד. באשר לענין אופירה - פה היה תקציב והוצאנו אותו מדי שנה בשנה. במסגרת התקציבים הקיימים הגענו ל-332 יחידות, כולל התקציב של השנה. בביקור של ראש הממשלה הוא הבטיח שעד 1977 נשלים 500 יחידות. זה אומר שצריך להוסיף 168 יחידות. ה-332 יחידות הם בשלבים מתקדמים, למרות ששלבי הגמר נמשכים יתר על המידה.

ל. דיציאן:

כמה מהם מוכנים?

א. גורדון:

90 ובינואר יהיו עוד 38 יחידות מוכנות. כלומר, למעלה מ-100 דירות עבור

המשתכנים.

א. עופר:

נאמר לי ע"י ראש הממשלה וע"י שר האוצר שכל היחידות הנוספות מדובר על אשקוביות. כלומר, לעשות את זה ביחידות מוכנות. זו שיטת בנייה מיוחדת שבמקום טרומי יוצקים קירות ומביאים את היחידה מוכנה. אפשר לבנות דירה של 3 חדרים לפי הקוביות. במצפה רמון בנינו שכונה שלמה מאשקוביות. מספר וגודל היחידה לא נקבע ע"י השיטה אלא אפשר ללכת לגובה. אמרנו שפה נלך בשיטה הזאת. הכוונה היתה גם ליחידות קטנות. אנחנו על-יד אופירה הקמנו ב"ס שדה מהאשקוביות האלה ובימים הקרובים נפתח אותו.

י. יודין:

יש חסרון בזה שבמקום הישוב הזה לא מתרכזים פועלי בנין.

א. עופר:

כאשר בקרתי במקום ראיתי שיש שם קבלן של סולל בונה עם צוות של פועלים שהוא הביא וכן פועלים מהסביבה. מאחר והקבלן הזה גמר את העבודות במקום, מלבד מקלטים, אני בקשתי ממנו להשאיר אותו במקום ולתת לו חלק מה-168 יחידות שצריך לבנות שם כדי שהוא לא יפזר את הצוות שלו. אגב, זה מעלה את המחירים גבוה מאד. היתה לי עוד בעיה - היות והבתים האלה הם שיפוסים מסויימים הבנויים 4-3.5 חדרים אז אמרו נקטין את זה. היות ואני מכיר את העניין שכאשר רוצים לשנות תכניות זה לוקח שנים ואז אני ארויח אולי 3 מטר ובינתיים אני אפסיד את הזמן שזה יעלה לי יותר מהתכונן של 3 המטר. החלטתי יש תכניות, נבנה עוד בתים. דברנו על 48 יחידות כדי שסולל בונה ימשיך לעבוד למרות שהוא עובד לאט. אי אפשר לעשות מכרז כי מי שיבוא יצטרך לארגן צוות חדש ועובדים חדשים וזה יעלה מי יודע כמה. אני מבין שהגיעו להסכם שנבנה 48 דירות יותר גדולות. אמרתי גם שנקזז את זה ע"י שנבנה מאשקוביות דירות יותר קטנות עבור זוגות צעירים בלי ילדים ורווקים. הגודל הוא 23 מ"ר ליחידה אחת. אגב, כל זה מדובר על תקציב נוסף שנקבל ובינתיים לא קבלנו אותו.

אני לוקח את הסיכון שע"י העברת העבודה לסולל בונה יכול להיות שהם לא יעמדו בהתחייבות, למרות שהם יחתמו על אפריל 1977. חשוב יותר שהצוות ישאר במקום מאשר לעמוד על עניין התאריך שמראש אני יודע שזה ימשך עוד כמה חודשים. גמרנו איתם גם על בניית מקלטים נוספים כדי שהצוות ישאר במקום.

יש בעיות נוספות עם קירור שנעשה שם. אלו דברים שאני לא מבין אותם, עשו אותם למעלה ועכשיו צריך לעשות למטה. אני מדבר על המצב כמו שהוא ואחת הבעיות הקשות היא השאלה אם בכלל יהיה תקציב לכל הדברים שדברתי כרגע. התקציב היה צריך לבוא ב-1976 ואנחנו עשינו דברים על-חשבון זה. בינתיים אני מדבר אופטימית שכל התכנית הזאת נרצה לבצע ונקבל את התקציב הדרוש לכך.

תודה רבה.

היו"ר ש. ארבל:

א. ליבני:

ובכן בא השר ומגן על המשרד שלו. אבל פה זו לא בעיה של משרד השיכון אלא הגישה של כל הנושא - ועל זה היתה הצעה שלי לסדר היום. יש הרגשה, גם לגבי אופירה וגם לגבי רמת-הגדלן, שכל העניין לא קשור בתקציבים ולא בעניינים טכניים אלא הסחבת בהתפתחות העניינים היתה קשורה יותר לגישות או של השר או של משרד השיכון. היתה הרגשה כללית ואינני יודע אם אפשר להשתחרר ממנה או לא.

לגבי אופירה - אנני בדקתי אחורה את ספרי התקציב וראיתי שבמשך 4-3 שנים לא היה ניצול של התקציב או שהכסף לא מתאים, כי הערך הכספי הוא לגמרי אחר. יש חלוצים משוגעים לדבר. יש אנשי צבא קבע, עובדי משרדים שונים או "ארקיע" וכאלה שחשבו שיהיה שם בית-מלון. משוגעים לבכר אשר חיים בתנאים שראינו. במשך הזמן מתחילה לבוא הרגשה של יאוש והרגשה של בדידות, במיוחד במשפחות צעירות עם ילדים. יש בעיות של חינוך והעניין מתחיל להתפורר. היום אני שומע שיש פחות נרשמים. כמה שנים אפשר לשבת ולחכות. בסך הכל יש שם 44 משפחות. אפילו אם יהיו 90 משפחות זה לא מספיק להקים חיים קהילתיים. עם 44 משפחות אי אפשר להחזיק בית-ספר ואין טעם שיבוא לשם מורה.

א. ליבני:

אם מדברים על אשקוביות זה מבנה שמורכב מהרבה קוביות. זו קוביה שאם אתה מוציא אותה והכל מתמוטט. גם בתי-מלון לא גומרים שם, ומי יעבוד בבתי-המלון? חוץ מכמה בדוויים. אדם שירצה לעבוד לא יוכל לגור שם. כל מה שהולך באופירה שצריך להצמיד את האוירון שיקח אותם חזרה לאילת ויביא אותם ביום ראשון בבוקר. בזה יש אשמה של משרד השיכון ושום טכניקה לא תשכנע את הישוב הזה שהתפתחותו נותקה עודנו באיבו. כמה שנים גרים שם? - 4, 5 שנים ועדיין עומדים עם 44 דירות גמורות - זו היתה הטענה העיקרית. הויכוח הוא לא בין חבר-כנסת שהציע הצעה לסדר היום לבין השר אלא בויכוח הזה השתרבב ראש-הממשלה. לאחר שראש הממשלה ביקר באופירה והשמיעו בפניו את הטיעונים, פתאום התחיל זירוז והמספר גדל ל-500.

וכאן אני רוצה לעבור ולדבר על רמת-הגולן. אני שומע מהשר ענפר שצריך לפרק-מוקשים. הבעיה היא שצריך לפרק מוקשים אחרים כדי שהענינים יזוזו. כאשר בדקתי את התקציב הסכום הראשון היה 83 מיליון בשנת 1972.

ש. אבני:

ההחלטה היתה ב-13.11.73.

א. ליבני:

אני לא מבין איך הוועדה להתיישבות מחליטה - זה לא עניני. המרכז העירוני בגולן זחל לאט. בא נציג של אותו גרעין שחי בראש פינה ואומר שהם מחכים שנתיים-שלוש ורק עכשיו רואים התחלה של משהו - ברור שזה מייאש. כמה זמן אפשר לחכות? - בינתיים הם מתקשרים למקום אחר, יש חברים, חברות והאשה לא מוכנה לעבור מקום - ברור שזה טבע הדברים. אני יכול לחשוב שזה מכוון אבל אינני יכול להוכיח. כל הישובים בגולן, ויש עשרות ישובים בגולן, מבחינה מספרית זה עדיין לא נושא מספר גדול ועדיין לא מגיע לאלפים של מתנחלים בגולן. שמענו סדר גודל שבקושי מתקרב ל-2,000 תושבים בגולן מקום שגרו בו לפני מלחמת ששת הימים הרבה מאד תושבים. וזה לא רק ענין של מספר תושבים אלא הם צריכים לצאת מהרגשה של בדידות מסויימת. עיר או עיירה לא רק מוסיפה תושבים, אלא מכל מיני בחינות מחייה את כל האוירה. בעיקר הציבור הצעיר מתחשק לו לראות נוף אחר. לוא היה ענין קצרים מוקם בקצב יותר מהיר כל ההתיישבות בגולן היתה מקבלת צורה אחרת. יש אפשרות לתעסוקה נוספת. כאשר זה עיר תעשייתית.

אני אומר שהויכוח הוא על הקצב ועל

הגישה. אין פה שום ויכוח טכני אם הענין יראה כך או אחרת או אם זה אשקובית שאי אפשר להכניס אף מסמר בקיר. האם השר יכול לומר לנו שאפשר להגביר את הקצב ולזרז את הענינים כי כל יום הוא חשוב.

י. הראל:

אני מאד מרוצה מהאוירה שישנה כאן

ועפ"י ידיעה כל הנוכחים כאן בנושא

רמת-הגולן רוצים לבנות. בגלל זה אני מוכרח לחזור על מה שאמרתי בפעם הקודמת כי זה בקורת וגם מחמאות על מה שנעשה בשטח הבניה ברמת-הגולן. על כולנו מוסכם שמדינת ישראל נחשבת לגולן. אולי זה לא כל כך בתודעה של כולם עד כמה המבצע הזה הוא קשה ונועז וזה יהיה עוד יותר קשה להקים ישובים על-יד סוריה ואיזה תנאים עוד יהיו באזור. אף אחד מאתנו לא יכול להגיד שבשנים הקרובות יהיו כמה חודשים שאפשר יהיה לבנות בשקט. אני חושב שהמשימה הזאת להביא את הגולן ל-10,000 תושבים היא לא פשוטה היא קשה ולקחנו על עצמנו את הנושא של אנשים. וזה לא רק אנשים אלא צריך להיערך לדבר קשה ביותר - וכאן אני רוצה להצביע על שני דברים ולהביא אותם כהצעה לשיפור.

י. הראל:

(1) היערכות של משרד השיכון בגולן.

ההיערכות מתבצעת ע"י סניף מחוז צפת של מינהל לבניה כפרית. אנחנו עובדים עם האנשים האלה ויש לנו כל הכבוד אליהם. יחד עם זאת כפי שזה בנוי זה לא גוף שמסוגל לפקח על התקציב ולעמוד במשימה מורכבת כזאת של בנייה מהירה עם התנאים הקשים שישנם ושיהיו. כל זה כולל לא רק בנייה אלא הקמת ישוב מהצד הבטחוני המיקום וכו'. הגוף הזה עם כל העומס הנוסף שיש לו הוא לא מספיק. זה כמעט שלא בא לביטוי בישוב שהוא חזק. זה בא לביטוי בישובים שאין להם את זה. לדוגמה: ישוב כמו אני-עם נמצא שנתיים במסגרת תקציב ועוד לא הגיעו לישוב השטח שם. למה? הישוב עצמו אינו מאורגן. האנשים הם עולים חדשים ואינם יודעים לשחות בין המשרדים. לא יודעים איך לנהל את הדברים ואין למשרד השיכון גוף שיעשה את זה בשבילם.

אם הרצון של כולנו הוא לקדם את העניין מהר חייב להיות גוף כזה. זה בא לידי ביטוי חריף בישובים עירוניים. אין תנועה, אין גרעין, אין מחלקה להתיישבות, ואין עם מי לדבר. אין היערכות מתאימה כדי להקיף ישוב כזה על כל הצדדים. הכל קשור ומשולב ביחד.

אני מוסיף את העובדה שבגולן היום

הישובים הקיימים והישובים שנמצאים בבנייה פלוס 4 מאחזים שהוקמו כדי להפוך למרוצת הזמן חלהשוכים קבועים בגולן - כל הדבר הזה ביחד נותן לנו 25 נקודות. מתוך זה 9 ישובים, או שהבנייה לא התחילה בכלל, או שזה כבר אושר בתקציב ונמסר לקבלן אבל לא התחילו בנייה בשטח. יש ישובים אחרים שהבנייה בשטח עומדת להתחיל בקרוב. זה היקף גדול ומסובך בתנאים קשים מאד. הצענו כל מיני פתרונות לזה. זה מצדיק שבהיקף הזה תהיה התארגנות מיוחדת של משרד השיכון בגולן. המיקום של הדבר צריך להיות בקצרין. להקים מטה של משרד השיכון עם האנשים הטובים ביותר כדי לטפל בנושא הזה. זה יענה על הנושא שהעלינו של כיסוי קצרין על כל צדדיו גם חברתי, גם אוכלוסי, גם משקי וגם בטחוני. זה יקדם בצורה רצינית מאד את הדברים. חוץ מזה זו תרומה כשלעצמה לקצרין שהישובים בגולן יצטרכו 3 פעמים בשבוע לגשת לשם.

אני מציע לחברי הוועדה לדרוש תקציב

לשנה הבאה בהיקף גדול. ההיקף של השנה הזאת לא היה קטן. יש פה ושם בקורת אבל ההיקף לא היה קטן אפילו היה מספק. אני שותף לחשש שנשמע ע"י שר השיכון לגבי התקציב של השנה הבאה. מדינת ישראל חייבת להתייחס לגולן לא באותו יחס שאם התקציב יקוצץ באחוז מסויים אז מקצצים גם מפה. אנחנו עלולים להגיע לתקופה של התמודדות רצינית ברמת-הגולן.

(2) המרכז התעשייתי קצרין לא יכול

להיות קטן. אם הוא נידון להיות קטן תקופה ארוכה - ויש הרבה מאד מחקרים בנושא הזה - יש בו סימנים של ניוון ובריחה. הוא חייב להיות בקצב של גידול שמאפשר את קצב החיים של הישוב העירוני. מה שאושר לזמן הזה לא רק 200 יחידות אלא יותר מזה. זה כולל תשתית בתקציב גדול מאד. אם בשנה הקרובה יבנו 300 יחידות זה יהיה פחות מבחינת התקציב מאשר 200 היחידות כי התשתית ל-300 יחידות נוספות כבר ישנה. התשתית מיועדת ל-800 יחידות ובית-ספר. אנחנו נעשה את כל מה שבכווננו לדאוג לאיכלוס טוב של קצרין.

בתקציב של השנה הבאה יש להתחיל בבנייתם

של הישובים שהממשלה החליטה עליהם. כל הישובים שישנם 25 במספר שהוחלט עליהם ע"י המדינה, יכנסו לבניית קבע, הקמת מרכז מטה של משרד השיכון בקצרין כדי לטפל בבעיות הגולן.

י. הראל:

דבר נוסף שאני רוצה להגיד הוא שהבניה בגולן נעשית ללא מכרז. בדקנו את הנושא בצורה יסודית לאחרונה ואנחנו יכולים להגיד שהפרש במחירים בין בנייה שנעשית בגולן הוא בין 25-35-40% לטובה לזה שבונה. זו תוצאה של הסכמים ישנים עם ההתיישבות. בכסף הזה אפשר לבנות יחידות נוספות. מי שירצה לדעת נתונים יותר מפורטים אנחנו נוכל לספק לו אותם.

היו"ר ש. ארבלי:

הפרסומים שהיו בעתון על הניתוק מהמחלקה להתיישבות - אינני מבינה מה היה הרקע לכל הענין. המחלקה להתיישבות מלווה את הישובים האלה ומסייעת להם. היא צריכה להיות ראוייה לייחס נאות. עם כל חילוקי הדיעות שיכולים להיות לא צריך לנתק קשרים ולא לשחק ברוגז אלא העגלה צריכה להמשיך לנסוע.

א. נחמני:

אני בטוח שהעגלה תיסע יחד איתנו. פה הושמעו דברים וכל המוסיף גורע. לי אין מה להוסיף על זה. אני מקווה שהם התקבלו בצורה טובה על כל הציבור היושב כאן והעגלה תיסע.

היו"ר ש. ארבלי:

אתה מוכרח לענות על השאלה בקשר להרחבה של הישובים הקיימים. האם עומדת הסכנה הזאת שאי-בנייה של יחידות דיור נוספות לגבי הישובים קיימים גורמת שהמספח שלהם לא יכול לגדול?

א. נחמני:

אני רוצה שהעגלה תזוז. אז אם יש פה ענין שמתחילים לעלות על פסים אישיים ומאד לא היה לי נעים ולא איכפת לי איך העיקר שהעגלה תזוז.

לעצם הענין - המצב היום בגולן לגבי המושבים הקיימים שיש משפחות מועמדות ומוכנות להצטרף. למשל, למושב מרום הגולן יש משפחות נוספות שרוצות להצטרף והיום הבעיה היא שאין במה לשכן אותם.

א. עופר:

כך לדוגמה את מושב רמות - יש לו יחידות משקיות כך וכך. ויש לו בתים כך וכך.

א. נחמני:

רמות זה מטע ל-100 יחידות. היחידות הקיימות מנצלות מים של 90 יחידות שהיו מיועדות לכל היחידות המשקיות. אם אחד רוצה להיות רפתן והשני רוצה להיות בעל עדר והשלישי לולן, הבתים לא הוקמו. האמצעים קיימים, השטח קיים אבל הבתים לא.

נקח לדוגמה את אליעד - באליעד עוד לפני שהוקמו בתי המגורים עמדו רפתות ולולים. לכן התשובה היא שאין קשר בין הקמת יחידות נוספות למגורים לבין אמצעי הייצור שהועמדו בפועל לרשות ההתיישבות.

בקיצורים התמונה היא אחרת והמצב היום הוא שפיר וטוב. צואר הבקבוק הוא במושבים - את זה אמרתי בפעם הקודמת ואני אומר היום. אני מאד מבקש מי שמקבל זאת אחרת שקצת ישתחרר מזה. אני לא בא להאשים אף אחד - זו עובדה. לגבי עובדות יחכן שצריך להחנהג אחרת.

א. נחמני:

נכון מה שאומר יהודה - איפוא שיש אדם שדודע לדחוף את העניינים אז הם זזים. אשתו של יהודה היא שהקימה את מרום הגולן. אם יש אדם בישוב שרץ ומסדר דברים הוא מצליח לסדר דברים תוך חצי שעה במקום חצי שנה.

לגבי הרחבת המושבים הקיימים - לוא היום היו עוד עשרות יחידות במושבים האלה אני מודיע לכם שכל היחידות האלה לא היו עומדות פנויות. וזה גדולת ישראל שרוצים להתיישב בגולן.

לגבי הישובים שהזכיר השר - אני לא

בא לומר שאני יודע יותר טוב אבל קבלו את זה כעובדות כפי שהן ונסכם עצה איך להזיז את העניין. מתוך הישובים האלה שהשר מנה, אני יודע שבאליעד התחילו בעבודות עפר. כלומר, הקבלן התחיל לבנות. באל-ים אני לא רואה בשטח דבר. אני אהיה מאושר אם יש כבר חוזה עם קבלן. בבשור - שם זה מתקדם בצורה פנטסטית כי הקיבוץ הארצי התלבש על הדבר הזה - יש מי שדוחף את זה. אם משרד השיכון הבטיח שזה יהיה מוכן באפריל 1976 אני אשמח אם זה יהיה מוכן ביולי - זה יהיה טוב ומצויין. בתל-זית ובקשת אני לא רואה בשטח יתד. אצלי בנייה זה כאשר רואים יחידות בשטח.

י. הראל:

בנוגע להרחבת הישובים - נכון שאם היה שיכון זה היה מביא יותר מתיישבים.

יש כמה קיבוצים שהשכון מגביל את הגידול שלהם. אי אפשר להגיד שהאשמה היא במשרד השיכון אלא זה לזכותם של המתיישבים שהישוב גדל יותר ממה שהוא חזה. ברגע שהוא גודל הוא פונה ומבקש עוד יחידות וזה לוקח זמן. יש מצב כזה ברמת-מגשימים.

זה גידול מעל לתכנון?

פ. גרופר:

י. הראל:

ברמת-מגשימים יש הרבה משפחות שרוצות לעבור ואין להם דירות. שם לא העריכו 10 יחידות לשנה ומשרד השיכון נענה לזה. כאשר החברר שיש לחץ יותר גדול, גם לזה נענינו. נכון הוא שמה שמגביל את הגידול זה חוסר בדיירות אבל זה לא אשמתו של משרד השיכון אלא האשמה היא ביהודים שרוצים לבוא לרמת הגולן יותר מאשר יש שיכון. למשל, בקשת גרים היום. במבנים זמניים ובחנאים קשים ביותר. האשמה היא ביהודים שעלו לגור בגולן לפני שיהיו דירות. אי אפשר להאשים את משרד השיכון בזה. לכן התקציב בשנה הבאה צריך להיות בהיקף יותר גדול על-מנת שלא נעמוד בעוד שמתנים באותו המצב.

מ. דרובלס:

בתשובה להצעה לסדר היום של חה"כ לבני נאמר: מבצע אדיר שמתנהל מאז מלחמת ששת

הימים שהוקמו כך וכך ישובים. המספר הוא לא נכון. הייתי רוצה לשמוע מה זה מבצע אדיר? - במשך 8 שנים הקימונו עד כה לא 70 אלא 60 כולל האחזויות נחל - וזה שייך למשרד הבטחון. אם כך יוצא 7 ישובים לשנה. האם זה מבצע אדירים? - האם בזה יש נימה להתפאר? - עומד נוער ורוצה להתיישב ומדברים על פיזור אוכלוסיה ועל ישוב ישראל - והוכחנו בעבר מה זה התנחלות. היות והשר במליאה לא התייחס לפרטים והבטיח שיעשה את זה בוועדה, השבתי לשמוע היום יותר פרטים ממה שהוא אמר היום. הוא מזכיר בתוך המבצע האדיר - לכם הליכוד יש סך הכל שני גרעינים. הייתי רוצה לדעת מה זה גרעין ומה זה ישוב? והאם ידוע לך אדוני השר שמאז מלחמת ששת הימים ועד היום תנועת החירות הקימה 7 ישובים וה-8 בדרך? - בין שניים לשמונה יש הבדל רב.

איזה?

ש. אבני:

מ. דרובלס:

נחל סיני, חרובית מעלים בשבוע הבא.
דקלה, צור נחן, ארגמן, גיתית, שעל
שבגולן, תפורית. 8 אלה הם יותר מציאותיים מאשר ה-70 שאתה מדבר עליהם.
כי מה שאני הזכרתי הם כבר ישנם ומה שאתה דברת אינם קיימים גם לא בשנתיים
הקרובות לצערי הרב. קיימים בפועל 50 ובתקוה שהשנה יעשו יותר.

אני מעריך את הדיעות של השר כאשר
בפומבי הוא מודיע שהוא מתנגד להתיישבות בשטחים מסויימים. לכן יתכן שהוא
עקבי ואמר את דיעותיו. אבל משרד השיכון צריך לבצע מדיניות שהוא נגד
רצונך. כל הכבוד, אבל את זה צריך להגיד באופן ברור. לכן אני חושב
שהמבצע הוא לא אדיר ואין מה להתפאר בו.

התברכת בצוות עובדים שהוא נאמן אבל
לצערי אין לו כלים ושינויים כדי לבצע את הדברים האלה. השר אומר היכן
שישנן יחידות משקיות שם גם מקימים בתים. האם ידוע לך שמשך דקלה אוזרח
במאי 1971 והוא תוכנן על 100 יחידות ויש שם רק 30 בתים. אני מודה לראש
המינהל שהלך לקראתנו ומוכן להוסיף עוד 20 בתים והוא עשה מאמצים רבים
במסגרת התקציב הזה. אם ירצה ה' במקרה הטוב הם יסתיימו באוגוסט. ארגמן
גם אוזרח במאי 1971 ואין לנו אף בית אחד שהמתיישב יכול להיכנס בו - גם
הוא מתוכנן על 80 יחידות ו-30 בתים יהיו מוכנים בעוד מספר חודשים.
כל אחד מאתנו שביקור בהאחזויות של הנח"ל יש שם משפחות עם 2-3 ילדים
ולתגורר בתנאים כאלה זה טוב לחצי שנה אולי לשנה. אבל גם המשפחה
האידיאליסטית ביותר אם היא יודעת שהסבל הוא רק מספר חודשים מילא אבל
ברגע שהעניין נמשך מספר שנים אז לפני האשה עומדת טובת הילדים. למה בנייה
מסויימת צריכה להיארך תקופה של 3 שנים ולא לגמור. משרד השיכון שמוציא
חוזים חייב לחייב את הקבלנים תוך תקופה מסויימת לגמור את הבתים, אם לא
להטיל עליהם קנס. הכל תלוי בלחץ של התנועה. אם יש לו אבא זה הולך.

אני מקבל את ההצעה שיש להקים מינהל
לגולן ולא רק לגולן. למחוזות של משרד השיכון יש מספיק עבודה משלהם
וההתיישבות החדשה צריכה טיפול מיוחד. יעלו לנו עוד כמה פקידים העיקר
לקדם את הנושא ונמסור את הבית מוקדם יותר. אז כל מחיר שנשלם יהיה כדאי.
בצורה כזאת אנחנו מבריחים מתיישבים. ישנם ישובים גדולים שמחכים לבתים
כדי לקלוט מתיישבים ואי אפשר לתת להם את הדיור. לכן יש לעשות את הכל
בכדי לחפש דרכים חדשות כיצד להתגבר על הבעיה.

בהזדמנות זאת היה לי הכבוד לבקר ברמת
הגולן ואני מציע שכל חברי הוועדה יעשו זאת. היה לי עונג בלתי רגיל
לראות באיזה דבקות יושבים שם המתיישבים ואיזה החזקות הציירה להם שם.
יש הבדל גדול מאד בין מטייל שנוסע ועובר את הגולן ובין אלה שעולים,
נכנסים ומדברים עם המתיישבים ורואים את כל התכניות שישנן.

אני רוצה להעלות על נס את העבודה
הנאמנה שמבצעת המחלקה להתיישבות. מלווים את המתיישב, עושים הכל למענו
על-מנת שישתרש בקרקע. על כל לכל עובדי המחלקה מגיעה ברכה. כמו-כן עם
כל הטענות שיש לי למשרד השיכון והן טענות רבות מאד, אני חייב לברך את
עובדי המינהל - גם הם עושים את הכל. אולי אין מספיק תיאום בין שני
המשרדים ומשרד אחד רץ קדימה. המשרד השני שצריך לדאוג לחלק הצרכני אינו
מתקדם באותו קצב שמתקדמת המחלקה להתיישבות. יש לעשות תיאום בין שני
הגורמים האלה. לא יתכן ששותף אחד ירוץ קדימה ושותף שני יפגר.

אנחנו חייבים להגביר את הקצב ואם תוך
שנתיים-שלוש לא נגיע לאוכלוסיה בשטחים המשוחררים ל-30,000 נפש הרי נכשלנו.

מ. דרובלס:

בדרכים שהולכים היום בשום אופן וצורה לא נגיע למספרים כאלה. אחרי שמונה וחצי שנים האוכלוסיה מונה פחות מ-10,000 נפש. אם האוכלוסיה קטנה הסיבה היא אחת ויחידה, חוסר שיקול מתאים - וזה צריך להיעשות על-מנת להשיג את המטרה.

א. אבטבי:

האמת היא שהשילוב הזה של המחלקה להתיישבות עם משרד השיכון בפיתוח של השטחים הוא שילוב מצויין. עדות לכך מה שנעשה עד היום. צריך להמשיך יחד תוך שיתוף פעולה ורק כך יקדמו את העניין. הרבה מחמאות מגיע לשניהם. הצוות התמחה, התארגן יפה יחסית בתוך זמן קצר אחרי מלחמת ההתשה. מי שמבקר בגולן יודע מה זה. זה התחיל יפה ולפי דעתי עצם הידיעה איך לעשות מה להתחיל זה נכס שרק אלה שהתמחו בזה יודעים איך לעשות את זה.

נכון מה שאמר מר הראל - המחשבה היתה שנבנה 30 בתים, נמלא אותם ורק לאחר מכן נדרוש עוד. לגבי התנועה שלנו לא היה כל ספק כי יש לנו גרעינים ויש לנו אנשים. בשביל לעלות 200 יחידות אני רשמתי 800. כך שבמחינת גרעין וכח-אדם התברכנו. כאשר אמרנו ברמת-גולן בואו אז באו ויש עוד 450 מועמדים לשם.

אני כבר לא מדבר על התנאים שיושב בהם מושב קשת ובתנאים שיושב גרעין יונתן. אי אפשר לתאר את זה אבל אני לא בא בטענות. אני בא בטענה אחת שכל ההערכות שלנו לגבי גרעינים צריכה להשתנות מכיון שלפי המצב היום ישנו לחץ ויש מתיישבים שרוצים להתיישב ויש להיערך לכך כדי שאפשר יהיה לבנות בקצב יותר גדול.

החשש הגדול שלי הוא מהתקציב של השנה הבאה. הלואי והמדינה תעמיד לרשות משרד השיכון אותם אמצעים כפי שהיו בשנה הזאת. לכן כאשר רואים את כל הנושא כולו המצב הוא: שכל אחד מאתנו היכן שהוא יושב צריך לדאוג שהתקציב שמיועד לרמת-הגולן ולאופירה לא רק שלא יקוצץ אלא יוגדל כדי שאפשר יהיה לבצע את המשימות. יש לדאוג שנחת רציני מהתקציב של משרד השיכון יועמד לרשות האגף למינהל כפרי כדי שיוכל לעמוד במשימות האלה. פחות לבנות במרכזי הארץ ויותר לבנות במקומות האלה.

פ. גרופר:

ההצעות לסדר היום זה מכשיר של הכנסת לעשות רוויזיות על מדיניות ודברים שהחליטה עליהם הממשלה. עם כל התשבחות שמגיע לאנשים שעושים את המלאכה, יחד עם זאת צריך לדעת, כולל כל המשרדים וכולל כל השרים, שזה מחובתם של האנשים האלה שהגיעו לתפקידים האלו. יש פקידים ושרים שלוקחים את זה כיעוד החיים ויש פקידות שלא חיה את זה - ואי אפשר לבוא אליהם בטענות.

שמעתי בין השיטין שבין הגופים, המחלקה להתיישבות ומשרד השיכון כפי הנראה נפל דבר. זו אחת הצרות והמכות של המדינה כאשר מתחיל העניין עם רשויות. בואו נהיה יותר מציאותיים - אם באים לדווח לנו ולספר את הדברים הלא הכי יפים, אז השר בדבריו אמר הכל שפיר, הכל הולך לפי הקצב. בעולם לא תמצא דבקות כזאת של אנשים שרוצים ללכת לרמת-הגולן או לבקעה. אם יש דבר כזה אסור לעצור אותו. אסור להכניס מקלות בגלגלים. מה שעשינו עד היום אני מאמין שיכולנו לעשות עוד יותר. יש דברים שעומדים בחיי העם - וזה הבטחון שלו. לא מעניין איך מקציבים למשרד השיכון ומה רוצים לקצץ. אבל לגבי רמת-הגולן ואופירה אסור לקצץ. העם צריך לדעת שאם צריך לקצץ זה לא יהיה על-חשבון רמת-הגולן ולא על-חשבון אופירה וכל האזורים האלה כי אלה אזורי הבטחון שלנו.

פ. גרופר:

חדע לך, אדוני השר, שישנם מושבים חלק גדול מהם שעד היום לא נתנו את המשבצת מה שהיה צריך לתת לפני 20 שנה. לעומת זאת אנחנו שומעים שהסוכנות נתנה את כל המשאבים בגולן. אם עם ישראל יכול לתת משבצת ל-100 משפחות זאת אומרת של-100 משפחות יש ממה לחיות. אז בגלל בית הם אינם יכולים לבוא לשם? - צריך להפסיק את כל הבנייה בישראל ולבנות רק שם. הרי אותן 30 משפחות לא יחזיקו מעמד באותה משבצת. לכן אני אומר לסיכום: הבנייה שם מוכרחה להתבצע ללא כל חישובים. אני מקבל את ההצעה של מר הראל להקים רשות מינהלית לגולן שתגור במקום - זה דבר גדול. אינני יודע מה יהיו הקיצוצים בשנה הבאה, גם אם יהיו, לא לגבי הנושאים האלה. זו צריכה להיות החלטת הממשלה והכנסת שהעם ידע מה עומד בפניו. ושכל עם ישראל ידע מראש שרוצים לקצץ בבנייה ברמת-הגולן. כי לא נרצה לשמוע אחר כך שקצצתם בגלל הסיבה הזאת.

י. ז. אמיר:

בהחלט מגיע לממשלת ישראל יישר כוח על 4 ישובים חדשים ברמת-הגולן. יש צורך לחדד את הויכוח לטובת המטרה ולא לטשטש את הויכוח. כאשר שומעים שיש מאות ואלפים מועמדים של בני נוער שדופקים על הדלתות ואין כתובת ואין תשובה - האוזן רועדת. הלואי והייתי רואה שורות של בני-נוער שרוצים ללכת לרמת-הגולן ולשטחים אחרים. אולי מצבנו היה אחר. מה שלי ידוע בנושא הזה שישוברים רבים, לצערי, נושאים על כתפיהם מעמס כבד והם עוד מעט יכרעו מתחת לעול הזה. יכול להיות שנצטרך לעשות פעולה שכל רשות מקומית בכל עיר ובכל עיירה תארגן גרעינים של י"א וי"ב ושתייה כתובת שתהיה אחראית להתהוות הגרעין הזה ולאמץ אותו. אולי אז באמת יבואו אלפים.

מ. דרובלס:

אין בעיות של כח-אדם.

י. ז. אמיר:

יש בעיות של כח-אדם. אני רוצה לשאול: פעם רכשנו קרוונים למגורים מה עם זה?

היו"ר ש. ארבלי:

כבר השתמשו בזה.

א. נחמני:

זה לא מתאים לאקלים של רמת-הגולן.

א. עופר:

תראה לי מקום בארץ שמוכן בדרך קבע לגור בקרוונים.

מ. דרובלס:

אנחנו לא צוענים. בקשתי לנחל סיני מספר קרוונים ואין לי מאיפוא להשיג אותם.

י. ז. אמיר:

צריך להעמיד בפני ראש הערים והמועצות את הנושא הזה לארגן גרעינים ולאמץ אותם ולראות מה הולך. מה שמתברר לי שרוב האנשים שנמצאים ברמת-הגולן הם קיבוצניקים לשעבר. צריך לחשוב על משהו מקורי ואני סומך על החברים שלנו שיוכלים להציע.

מה שכך מדאיג אותי הוא קראתי מעל

דפי העתונות שדירה בימית עולה 160,000 לירות. ממש הזדעזעתי.

א. עופר:

זה היה. אם תבטיח לי מחיר כזה בימית אני קונה.

י.ז. אמיר:

אני שומע שבכל ההתיישבות אין אפילו 10,000 נפש. אני סבור שצריך להגיע ל-100,000 נפש. לכן יש מקום, לא רק לבוא בטענות לממשלה, אלא להתחיל לארגן גרעינים מבני נוער בכל מקום בארץ. אני מוכן להתחיל בזה הראשון בדימונה. לישיבה הבאה הייתי רוצה לקבל תשובה כמה אנשים רשומים ורוצים ללכת להתיישבות ואין פתרון להם? - לא רק לדבר בעלמא.

ש. אבני:

לגבי קצרין - בפעם הקודמת מסרנו הרבה פרטים וכל הידע, כולל הצגת תכניות. אין לי מה לומר אלא הערה אחת או שתיים. אנחנו לא פועלים בחלל ריק. תהליך של חכנון ישבו אורבני במקום רגיש מצריך זמן והצלחנו תודות למספר מוסדות בישראל לעשות את זה מהר מאד. אם אני אספר לכם - לאחר שקבלנו את האישור של אזור התעשייה של המרכז, לפני מספר חודשים הגיע ערעור מצד החברה להגנת הטבע - וזה עיכב את העניין בעוד חודשיים-שלושה. לשמחתנו הערעור הורד אבל כל זמן שזה נמצא בערעור עפ"י החוק לא יכולנו לעשות שום דבר בשטח. היום הבנייה נעשית בקצב אדירים. 4 קבלנים נמצאים בשטח. יכול מישהו לומר שזה לא מספיק מהר אבל אני לא יודע ולא מכיר בשום מקום בעולם קצב כזה. מאז שהוחלט החלטה עקרונית של ועדת שרים ב-13.11.73 וכבר ב-9.75 היינו במלוא העבודה. אני לא מכיר בספרות המקצועית קצב כזה. יכולים לבוא בטענה למה לא החליטו לפני זה? - על כך משרד השיכון לא יכול לענות.

עם ידידנו הראל כראש ועד ישובי הגולן ועם חבריו יש לנו שפה משותפת. אנחנו צועדים יחד שנתיים והיש שקיים ברמת-הגולן, היש הפיזי, הוא בראש וראשונה הודות למאמצי משרד השיכון ולשיתוף פעולה עם הישובים והתנועות ובתיאום עם המחלקה להתיישבות. ניתנה עדיפות לישובים שברמת הגולן לעומת אזורים אחרים. 45% להם להשקעת גם מבחינת המחירים וגם בתוספת בנייה.

יש שתי נקודות - ואני לא רוצה להיכנס לויכוח. נקודה אחת - בפעם הקודמת הציע מר הראל שלהבא המחלקה להתיישבות והתנועה תחלטנה על כמות הבנייה.

י. הראל:
הצעתי שהתקציב ייעשה עפ"י מה שהמחלקה להתיישבות תציע.

ש. אבני:
מה שאני קלטתי בפעם הקודמת הוא שהמחלקה להתיישבות והתנועה תחלטנה - וזה מחייב את משרד השיכון. לי זה לא נראה, לא מבחינת החוק ולא מבחינת פרלמנטריות.

י. הראל:
הצעתי שהשר יחליט עפ"י מספר המתישבים.

ש. אבני:
נקודה שניה - בענין ההצעה להיערכות העניין מתחלק לשלושה מישורים. מבחינה ציבורית אנחנו הולכים בדרך נכונה כאשר מבחינת הכפיות של סיפול משרד השיכון בגולן הכפפנו למחוז הגליל. יש לזה משמעות חשובה מאד - וגם מר הראל היה צריך להיות שמח על כך. יש לזה משמעות גם מקצועית, גם עניינית, גם התמחות של אנשים. אם לוקחים גוף חדש שצריך להתמחות אינני זודע מי יבוא לגור? - נדמה לי שאין לדחות את הקץ. ברור כאשר תהיה אפשרות של איכלוס, נעמוד על כך שאותו צוות שילווח את קיצרין יגור שם. אבל להציע הצעות שמעוררות ויכוח בטרם זמן.

ש. אבני:

באשר לגולן - יש כמה עובדות יסודיות. כאשר אומרים יחידת דיור ברמת-הגולן היא משמעותית בתקציב כמו 4 יחידות. זה תשתית, מתקני ציבור, בית-ספר שנמצאים בשלבי בנייה שונים הרוב גמור. זה מאפשר הכפלת האוכלוסיה ומעלה. אלה הם נתוני יסוד - וזה לזכותו של משרד השיכון. מבחינת משרד השיכון היה יותר טוב ויותר יעיל אם הישוב מתוכנן ל-100 בתים לבנות את ה-100 יחידות האלה, אפילו אם היינו מוגבלים בתקציב - וזה לא היה ענין של תקציב. היו יחידות דיור במשך שנתיים לא מנוצלות. אני לא אכנס לויכוח עם מר נחמני, אני רק יודע שבשטח זה לא תמונה ורודה. אני מציע לחברי ועדת העבודה לבקר ברמה. נבקש מהאוכלוסיה להכין נתונים על פיתוח משקי ונשווה את זה לפיתוח שיכונים. המציאות קצת שונה והייתי שמח לוא זה היה אמת. פיתוח השיכון מתקדם יותר מאשר הפיתוח המשקי. אני מציע שנשווה את זה.

עד כה - ואני אשמח עם כולם שנוכל להבא מבחינת האפשרויות התקציביות להיענות על כל הצרכים - עד כה עמדנו בזה בכבוד. אל נשכח שכאשר מציגים חצי תמונה היא לא מתקבלת נכון. בחלק הקיבוצי יש היום מספר מושבים שלא מבקשים בשנה הקרובה בנייה. הוי אומר שקדמנו את השיכון למצב שלא מבקשים שיכון - זה גם במושבים ואתן כמה דוגמאות:

רמת מגשימים היא בעלת כושר קליטה יוצא מהכלל אבל דא עקא יש בעיה חברתית כמה לקלוט כל שנה ובקשו ב-1973 לא לבנות בנייה והיום בא משה גנדליך ומצטער על כך. גם היום ברמת מגשימים במקום לקלוט 10 משפחות הנתקנו עמדות היקים ולא היו עולים לשכן אותם. הוזכרה כאן רמות - היא מתוכננת ל-100 יחידות. שטח לבנייה יש על 70 וכמה. ב-1972 נתבקשנו לעצור את הבנייה, חצי שנה הפסדנו ויכולנו לבנות רק 19 מכיון שאין יותר מגרשים לבנייה. למשל, בנאות הגולן יש כמה עשרות יחידות שעומדות ריקות מספר שנים כי המשק אינו מסוגל לקלוט.

אני אתיחס להערה של היושבת-ראש בענין ניתוק היחסים. אני יודע שזה נושא מסקרן ומחשמל אבל לא הייתי רוצה שפה תהיה זירת התגוששות מילרליה. אני רוצה לומר שהיחסים עם המחלקה להתיישבות לא נותקו - וזה לא פוגע בתהליך של העבודה. אנחנו הבענו מחאה ע"י ניתוק אישי עם מנהל החבל על דבר אחד, על קיום מסיבת עתונאים ועל ההכרזה שאומרת שהפיתוח בגולן מתעכב בגלל חוסר דיור ואין אף דירה ריקה באף ישוב. על זה בקשנו הכחשה וההכחשה לא באה ואנחנו רואים בזה עלילה ותו לא. זה לא היה ניסוח של עתונאי אלא ציטוט של מנהל החבל.

נזכרו גם בפעם הקודמת וגם היום מספר מקומות מדוע לא בונים? - לפי נוהל העבודה המשותף עם המחלקה להתיישבות יש שני שלבים של פעילות: (1) למקם ולעצב את תכנון המשקי. (2) הכנת תכנית מיחאר כאשר במיחאר אנחנו שותפים ע"י השיפוס והאחריות עוברת אלינו. רק לאחר מכן יש לעשות תכנית יסוד השטח. כל זמן שהשיפוס הזה לא מתאשר אין טעם לעשות דבר. קשת נשפטה סופית ב-6.11.75, כלומר, לפני חודש ימים. נכון שעשיתי חטא שנתתי הוראת תכנית מפורטת עוד לפני זה. אני מניח שאנחנו בימים אלה נתחיל בהכשרת השטח. לגבי אני-עם - בפעם הקודמת אמר מר נחמני שלוש שנים יושבים ברמות ועוד שלוש שנים יקח עד שיהיו בתים. השיפוס היה ב-12.5.75. גם פה התחלנו במקביל לפני השיפוס והכנת תכניות מפורטות. זה נמצא עכשיו בביצוע עם השטחים שיפוננו.

ש. אבני:

בתחום הבינוי - המחלקה להתיישבות

אחדאמת למים ולמקור כח חום. אני

בזהירות רוצה לומר שיש לנו פנייה מהישובים להעביר את זה אלינו את

האחריות למים ולמקור חום. אם זה כל כך יעיל ואם זה רץ קדימה מול

הביורוקרטיה של משרד השיכון למה הם מבקשים את זה?

לגבי מפרזים - את הבניה ברמת-הגולן

התחלנו במכרז ראשון. לאחר מכן המשכנו בהסדרים ובשנות ה"בום" זו היתה

הצלה בנייה בגולן כי אחרת היינו נכשלים. אחרי שהתחיל בחלל עולמנו קצת

משהו אחר אז בקצרין הלכנו למכרז.

לחבר-הכנסת דרובלס - המספרים שנתתי

היום חלקם עובדות וחלקם חזון. אני מודה על המחמאות והברכות אבל אני

חולק נמרצות על הגדרתך שזה לא מבצע אדירים ושאיך במה להתגאות. אני

חושב שזה מבצע אדירים והמשאבים שממשלת ישראל מזרימה לתנועות ההתנחלות

על זה מהותית אין בינינו ויכוח.

לגבי דקלה וארגמן - זה מתחלק טוב

לשניים. משום מה דברת רק על בתים משפחתיים ושכחת שיש בשני המקומות

40 יחידות קבע מצומצמות בנויות לתפארת - זה ישוב קבע לכל דבר.

זה לא קשור לסדר היום שלנו ונברר

היו"ר ש. ארבלי:

את זה בישיבה אחרת.

אני רוצה לומר מספר הערות למר אבני:

ועדה ממלכתית כאשר באה לדון בנושא היא רוצה ללמוד אותו ונציגי אותו

משרד שקשורים לאותו נושא חייבים לספק ידע הדרוש לחברי-הכנסת. אף חבר-

כנסת אינו יכול לומר שהוא בקיא בכל הנושאים. כל אחד יש לו תחומים כאלה

ואחרים והוא רוצה ללמוד אותם תוך כדי הדיון בנושא. הוא לומד את הנושא

מתוך האינפורמציה שהוא מקבל מאותו משרד והוא רוצה לקוות שהיא מהימנה.

נקודה שציה - לא צריך להפוך ויכוח

בין שני משרדים לויכוח אישי. אם ראש המחלקה להתיישבות אומר כך או אחרת

לא צריך בגלל זה לנתק יחסים איתו. הוראה על ניתוק יחסים צריכה להינתן

ע"י השרה אין בסמכותך לנתק יחסים. מדובר על ויכוח לגבי עשייה ולגבי

ביצוע. אסיראש החבל שפועל בסמכות כפי שאתה פועל בסמכות טוען כך לא

צריך להפוך את זה לענין אישי. - ואני אומרת את זה על דעת כל חברי הועדה

תפסיקו עם הענין הזה. זה לא מכובד להעביר את זה לפסים אישיים. כל אחד

כבודו במקומו מונח וכל אחד עושה את העבודה המוטלת עליו במלוא האחריות

וההערכה לשניכם. זה לא נאה לאנשים רציניים להפוך ויכוח כזה על עובדות

לענין אישי.

נקודה נוספת - אני רוצה לומר לשר

השיכון הדילמה והחרדה היא לגבי השנה הבאה. אנחנו כולנו יכולים להגיד

על דעתם של כל חברי הכנסת - אל תקשור את הנושא הזה עם קיצוצים כי הוא

מבחינת סדר עדיפות הראשון ודוקא בתקופה הזאת. עם כל הקיצוצים שיכולים

להיות תוציאו את הנושא הזה מהקיצוצים ויש להגביר את הקצב כי הזמן פועל

לרעתנו. צריך להוציא את הנושא הזה מכלל העוגה שצריך לקצץ בה. זהו בקשה

של הוועדה.

לגבי יתר הדברים שצריך להיות מינהל

נפרד וכיו"ב - נתייחס לזה בישיבות הכאות. היום אני רק רוצה להתייחס

לענין של קיצוצים בתקציב.

א. עופר:

אני גם כן מתחשב שהזמן קצר ואני לא אעשה ויכוח פוליטי כפי שניסו פה. יש לי דיעות פוליטיות ואני לא מסתיר אותן. אני לא יודע מאיפוא ציטטתה"כ דרובלס שעל מפת ההתנחלות שלנו אני אומר במפורש שאני נגד התנחלות בגולן בבקעת הירדן בפיתחת רפיח ועוד. אמרתי: לאורך המפרץ שם זו בעיה בטחונית ולא התנחלותית.

יש ויכוח - אני למשל נגד כפ"תים בגליל. משפחה בעיר פיתוח תעלה לנו 100,000 ובכפ"ת חצי מיליון. אני מסכים שבגולן ובגוש עציון יהיה כפ"ת אבל בשביל מה בגליל? - אבל זה ויכוח אחר. אם יש ישוב מרוחק כמו אופירה, קצרין קצת פחות, מי שרוצה את הדבר הזה - ואני קראתי את המסמך של אנשי אופירה איך הם רוצים להתארגן בענין האחזקה ואני שמחתי על כך וברכתי על כך שיש התארגנות חברתית למרות שזה ישוב עירוני - אבל ישוב קטן עם 100 יחידות פחות אז האנשים שהולכים לשם צריכים לדעת שהם הולכים לישוב קטן ומבודד. זה לא יגיע לתיכון וזה יהיה חינוך אחר. באופירה לא מדובר שימכרו את הבית אלא כל הדירות יהיו בשכירות. לעומת זאת במקום אחר מחייבים למכור את הבית כי לא גבנה שני בתים לאדם אחד.

ליהודה הראל יש לי שתי הערות: אני

יודע מה הערך של התנועה אבל לפעמים גם התנועה מעכבת הליכים. כאשר כבר גומרים עם תנועת המושבים אז המשק אומר לא. כדי לשמוע את כל האחרים צריך לכנס אותם ולשמוע אותם. היה מקרה דומה בערבה. כאשר היה ויכוח באה תנועת המושבים ורצתה לשנות. ברגע שמשנים מתחיל ויכוח ללא סוף. בקצרין זה הלך מהר כי איש לא עיכב אותנו. אם היה לי עוד מישהו שהיה צריך לתאם איתו זה היה לוקח זמן יותר. אני מתנגד אפילו לתיאום בין-משרדי, כאשר נציג משרד הבריאות מדבר על ארכיטקטורה ונציג משרד המשפטים מדבר על בריאות וכיו"ב. יש לנו קצת נסיון בענין הזה וצריך קצת לסמוך עלינו. אם הייתי חושב שע"י איש נוסף או צוות אחר היינו מזיזים אז היינו עושים את זה.

לצערי, עד היום במעלה אדומים לא רואים

צל של תעשייה שם. משרד השיכון גמר את תפקידו שם עד הסוף. בנוגע למכרזים: אני יכול לומר באתי והתחלתי במכרזים והורדתי מחיר ב-30% אבל אני עושה עוול לאלה שקדמו כי אני יודע איך סחבו את סולל-בונה ומקורות באזניים כדי שילכו לעשות עבודה. אני אומר לכם הם גם לא הרוויחו מרמת-הגולן ואחרים לא היו לנו. גם השיטה הזאת ללכת להכי זול זה לא תמיד טוב. ראינו ברמת-גולן הלכו זול ונגמר באמצע. צריך להיות גם זול וגם לראות שהעבודה תבוצע בזמן. יש להעריך את העבודה של סולל-בונה ומקורות, בלעדיהם לא היה כלום בגולן. בשנים שעבדנו במחיר כזה או אחר לא היו קבלנים. היום לאט לאט מתחילים להגיע. אני מוכן לבדוק, היות וזה משק הסתדרותי, יכולים לבקש לבדוק את החשבונות ולראות אם הרוויחו או לא.

עד כמה שאני מכיר ואני שומע גם דיעות

לא נמסר לי שחסרים בתים לא בקיבוצים ולא במושבים. ב-1973 מגשימים לא רצתה וב-1975 כאשר רצו צריך להתחיל לתכנן. בהתחרות הפוריה בין משרד השיכון לבין המחלקה להתיישבות, אנחנו עומדים בהתחרות. החלוקה היתה כך שמשך השיכון בונה את הבית והמחלקה להתיישבות מביאה את המים. שאלתי אם אנחנו עושים את כל התכנון מדוע לא את צינור המים או את הקירור והחימום? - אבל היום אני יודע שאם אקבל על עצמי אני לא אקבל את התקציב הדרוש. אני צריך לעשות התייעצות עם שר האוצר ועם יו"ר ההנהלה הציונית. אני עקרונית הייתי מקבל את זה אבל הייתי צריך לקצץ על-חשבון דברים אחרים.

א. עופר:

מצד אחד אומרים שיש לחזק את הישובים הקיימים ומצד שני יש לבנות ישובים נוספים. בין שני הדברים האלה יש בעיה של תקציב. יכול להיות שכאשר נגיע לתקציב נצטרך להחליט האם לבנות ישוב חדש או להוסיף יחידה בישוב קיים. אני רוצה להגיד לכם שבתקציב שהגשתי לשנים 1975-76 זה לא היה תקציב של יותר ב-3% אלא הוא הוכפל לעומת השנה הקודמת. אני מדבר בתקציב של יחידות וכסף שהוא סוחף אותנו ב-1976 לסכומים אדירים. אני הודעתי שב-1976 לא נבנה ברצועת החוף לא לעולים ולא לשכונות עוני. לפי מה שאני רואה אין אף יחידה ברצועת החוף. נשארנו עם התנחלויות, ירושלים, גליל והנגב. אני מודיע, במפורש, לאחר שאקבל את התקציב, אני חייב להמשיך את מה שהתחלנו וזה כולל את מה שנתחללובחודשים הקרובים. לאחר מכן צריך לתת לאלה את הדירות שאנחנו כבר בונים בעיר. בערי הפיתוח יש לתת לאנשים תנאים לרכוש את הדירה. צריך לתת הלוואה עומדת, הלוואה בטחונית ומשכנתא - כל זה לפני שמתחילים בנייה חדשה. אני אמסור לכם בדיוק מה יש לי בתקציב בשביל להתחיל בנייה חדשה וגם על היתר. אני מוכן לקבל הכרעה של כל ועדה שתגיד לי מה קודם.

א. ליבני:

במישור שאנחנו מדברים עליו אין השתתפות של הסוכנות?

א. עופר:

זה תקציב אחד. האוצר לוקח את זה בחשבון בגלל המגבית ושיקולים של הורדת מס בארצות. אני מוכן בהחלט להגיד לוועדה כמה כסף עומד לרשותנו והיא תחלט על סדר עדיפויות. לצערי, אני לא אגוע אפילו לנגב ואני לא יודע אם אגיע לגליל. סדר העדיפויות אצלי זה ירושלים, התנחלויות, גליל ונגב.

היו"ר ש. ארבל:

אני רוצה להודות לשר השיכון וליתר החברים. בקשר לניתוק היחסים אני רוצה ששר השיכון יתייחס לזה. נשמעו פה-הברים מפי מר אבני שלא יתכן שיושמעו דברים כאלה בפני ועדה של הכנסת. היחסים בין שני המשרדים צריכים להיות תקינים.

א. עופר:

שום דבר לא יפגע בעבודה.

הישיבה ננעלה בשעה 12.45